УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ

Математика 1 – физичка хемија

Вектори

Тијана Шукиловић

29. oktobar 2015

Дефиниција вектора

Дефиниција 1.1

Вектор је класа еквиваленције усмерених дужи које имају исти

Дефиниција вектора

Дефиниција 1.1

Вектор је класа еквиваленције усмерених дужи које имају исти правац,

Дефиниција вектора

Дефиниција 1.1

Вектор је класа еквиваленције усмерених дужи које имају исти правац, смер

Дефиниција вектора

Дефиниција 1.1

Вектор је класа еквиваленције усмерених дужи које имају исти правац, смер и интентзитет.

Дефиниција вектора

Дефиниција 1.1

Вектор је класа еквиваленције усмерених дужи које имају исти правац, смер и интентзитет.

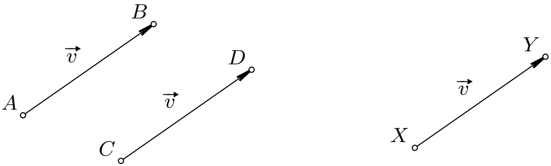

Слика 1: Еквивалентне усмерене дужи

Основни појмови и ознаке

- вектор представник

Основни појмови и ознаке

- вектор представник
- нула вектор $\overrightarrow{0}$

Основни појмови и ознаке

- вектор представник
- нула вектор $\overrightarrow{0}$
- супротан вектор

Основни појмови и ознаке

- вектор представник
- нула вектор $\overrightarrow{0}$
- супротан вектор
- колинеарни вектори

Основни појмови и ознаке

- вектор представник
- нула вектор $\overrightarrow{0}$
- супротан вектор
- колинеарни вектори
- копланарни вектори

Основни појмови и ознаке

- вектор представник
- нула вектор $\vec{0}$
- супротан вектор
- колинеарни вектори
- копланарни вектори
- скуп свих вектора $\mathbb{V}$, односно $\mathbb{V}^n$

Операције са векторима

Дефиниција 1.2 (Сабирање вектора)

$$\vec{u} = \overrightarrow{AB}, \vec{v} = \overrightarrow{BC} : \quad \vec{u} + \vec{v} := \overrightarrow{AC}.$$

Операције са векторима

Дефиниција 1.2 (Сабирање вектора)

$$\vec{u} = \overrightarrow{AB}, \vec{v} = \overrightarrow{BC} : \quad \vec{u} + \vec{v} := \overrightarrow{AC}.$$

Дефиниција 1.3 (Множење вектора скаларом)

$$\vec{u} \in \mathbb{V}, \ \alpha \in \mathbb{R} \backslash \{0\} : \quad \alpha \, \vec{u} := \vec{v},$$

где је $\vec{v}$ вектор који има:

- Правац: Исти као вектор $\vec{u}$;
- Интензитет: $|\vec{u}| = |\alpha| \, |\vec{v}|$;
- Смер: Исти као $\vec{u}$ за $\alpha > 0$, односно супротан смеру вектора $\vec{u}$ за $\alpha < 0$.

Операције са векторима

Дефиниција 1.4 (Разлика вектора)

$$\vec{u} - \vec{v} := \vec{u} + (-1)\vec{v}.$$

Операције са векторима

Дефиниција 1.4 (Разлика вектора)

$$\vec{u} - \vec{v} := \vec{u} + (-1)\vec{v}.$$

Дефиниција 1.5 (Линеарна комбинација вектора)

$$\vec{v_1}, \ldots, \vec{v_k} \in \mathbb{V},\ \alpha_1, \ldots, \alpha_k \in \mathbb{R} : \quad \vec{v} := \alpha_1\vec{v_1} + \ldots + \alpha_k\vec{v_k}.$$

Операције са векторима

Дефиниција 1.4 (Разлика вектора)

$$\vec{u} - \vec{v} := \vec{u} + (-1)\vec{v}.$$

Дефиниција 1.5 (Линеарна комбинација вектора)

$$\vec{v_1}, \ldots, \vec{v_k} \in \mathbb{V},\ \alpha_1, \ldots, \alpha_k \in \mathbb{R}: \quad \vec{v} := \alpha_1\vec{v_1} + \ldots + \alpha_k\vec{v_k}.$$

Дефиниција 1.6 (Јединични вектор)

$$\vec{u} \in \mathbb{V},\ |\vec{u}| \neq 0: \quad \vec{v} := \frac{1}{|\vec{u}|}\vec{u}.$$

Векторски простор

Теорема 1.1

Ако су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$, а $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$ тада важи:

(C1) $\vec{u} + (\vec{v} + \vec{w}) = (\vec{u} + \vec{v}) + \vec{w}$, асоцијативност сабирања

Векторски простор

Теорема 1.1

Ако су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$, а $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$ тада важи:

(C1) $\vec{u} + (\vec{v} + \vec{w}) = (\vec{u} + \vec{v}) + \vec{w}$, асоцијативност сабирања

(C2) $\vec{u} + \vec{0} = \vec{u} = \vec{0} + \vec{u}$, неутрални елемент

Векторски простор

Теорема 1.1

Ако су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$, а $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$ тада важи:

(C1) $\vec{u} + (\vec{v} + \vec{w}) = (\vec{u} + \vec{v}) + \vec{w}$, асоцијативност сабирања

(C2) $\vec{u} + \vec{0} = \vec{u} = \vec{0} + \vec{u}$, неутрални елемент

(C3) $\vec{u} + (-\vec{u}) = \vec{0}$, супротни елемент

Векторски простор

Теорема 1.1

Ако су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$, а $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$ тада важи:

(C1) $\vec{u} + (\vec{v} + \vec{w}) = (\vec{u} + \vec{v}) + \vec{w},$ асоцијативност сабирања

(C2) $\vec{u} + \vec{0} = \vec{u} = \vec{0} + \vec{u},$ неутрални елемент

(C3) $\vec{u} + (-\vec{u}) = \vec{0},$ супротни елемент

(C4) $\vec{u} + \vec{v} = \vec{v} + \vec{u},$ комутативност

Векторски простор

Теорема 1.1

Ако су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$, а $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$ тада важи:

(C1) $\vec{u} + (\vec{v} + \vec{w}) = (\vec{u} + \vec{v}) + \vec{w}$, асоцијативност сабирања

(C2) $\vec{u} + \vec{0} = \vec{u} = \vec{0} + \vec{u}$, неутрални елемент

(C3) $\vec{u} + (-\vec{u}) = \vec{0}$, супротни елемент

(C4) $\vec{u} + \vec{v} = \vec{v} + \vec{u}$, комутативност

(M1) $\alpha(\vec{u} + \vec{v}) = \alpha\vec{u} + \alpha\vec{v}$, дистрибутивност сабирања вектора

Векторски простор

Теорема 1.1

Ако су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$, а $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$ тада важи:

(С1) $\vec{u} + (\vec{v} + \vec{w}) = (\vec{u} + \vec{v}) + \vec{w}$, асоцијативност сабирања

(С2) $\vec{u} + \vec{0} = \vec{u} = \vec{0} + \vec{u}$, неутрални елемент

(С3) $\vec{u} + (-\vec{u}) = \vec{0}$, супротни елемент

(С4) $\vec{u} + \vec{v} = \vec{v} + \vec{u}$, комутативност

(М1) $\alpha(\vec{u} + \vec{v}) = \alpha\vec{u} + \alpha\vec{v}$, дистрибутивност сабирања вектора

(М2) $\alpha(\beta\vec{u}) = (\alpha\beta)\vec{u}$, асоцијативност скаларног множења

Векторски простор

Теорема 1.1

Ако су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$, а $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$ тада важи:

(C1) $\vec{u} + (\vec{v} + \vec{w}) = (\vec{u} + \vec{v}) + \vec{w}$, асоцијативност сабирања

(C2) $\vec{u} + \vec{0} = \vec{u} = \vec{0} + \vec{u}$, неутрални елемент

(C3) $\vec{u} + (-\vec{u}) = \vec{0}$, супротни елемент

(C4) $\vec{u} + \vec{v} = \vec{v} + \vec{u}$, комутативност

(M1) $\alpha(\vec{u} + \vec{v}) = \alpha\vec{u} + \alpha\vec{v}$, дистрибутивност сабирања вектора

(M2) $\alpha(\beta\vec{u}) = (\alpha\beta)\vec{u}$, асоцијативност скаларног множења

(M3) $(\alpha + \beta)\vec{u} = \alpha\vec{u} + \beta\vec{u}$, дистрибутивност сабирања скалара

Векторски простор

Теорема 1.1

Ако су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$, а $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$ тада важи:

(C1) $\vec{u} + (\vec{v} + \vec{w}) = (\vec{u} + \vec{v}) + \vec{w}$, асоцијативност сабирања

(C2) $\vec{u} + \vec{0} = \vec{u} = \vec{0} + \vec{u}$, неутрални елемент

(C3) $\vec{u} + (-\vec{u}) = \vec{0}$, супротни елемент

(C4) $\vec{u} + \vec{v} = \vec{v} + \vec{u}$, комутативност

(M1) $\alpha(\vec{u} + \vec{v}) = \alpha\vec{u} + \alpha\vec{v}$, дистрибутивност сабирања вектора

(M2) $\alpha(\beta\vec{u}) = (\alpha\beta)\vec{u}$, асоцијативност скаларног множења

(M3) $(\alpha + \beta)\vec{u} = \alpha\vec{u} + \beta\vec{u}$, дистрибутивност сабирања скалара

(M4) $1\vec{u} = \vec{u}$. јединични елемент

Доказ (С1)

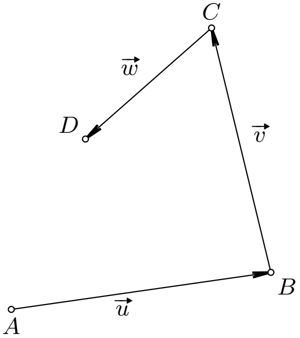

Слика 2: Асоцијативност сабирања вектора

Доказ (С1)

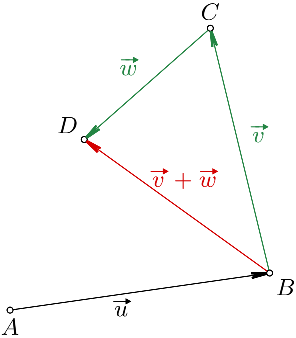

Слика 2: Асоцијативност сабирања вектора

Доказ (C1)

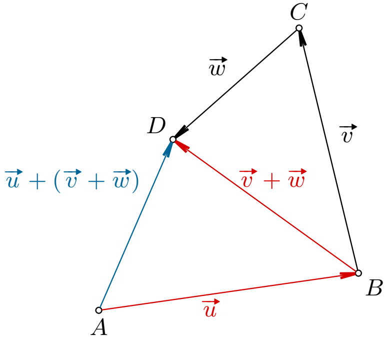

Слика 2: Асоцијативност сабирања вектора

Доказ (C1)

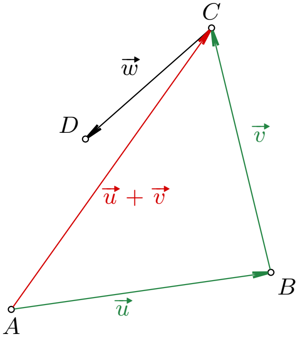

Слика 2: Асоцијативност сабирања вектора

Доказ (C1)

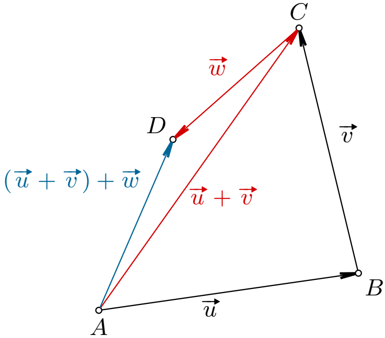

Слика 2: Асоцијативност сабирања вектора

Линеарна зависност и независност вектора

Дефиниција 1.7

Вектори $\vec{v_1}, \ldots, \vec{v_n}$ су линеарно независни ако релација:

$$\alpha_1 \vec{v_1} + \cdots + \alpha_n \vec{v_n} = \vec{0}$$

важи само за $\alpha_1 = \cdots = \alpha_n = 0$.

Линеарна зависност и независност вектора

Дефиниција 1.7

Вектори $\overrightarrow{v_1}, \dots, \overrightarrow{v_n}$ су линеарно независни ако релација:

$$\alpha_1 \overrightarrow{v_1} + \cdots + \alpha_n \overrightarrow{v_n} = \overrightarrow{0}$$

важи само за $\alpha_1 = \cdots = \alpha_n = 0$.
У супротном, ако постоји и n-торка $(\alpha_1, \dots, \alpha_n)$ у којој је бар један од бројева α_i различит од нуле, вектори се називају линеарно зависним.

Линеарна зависност и независност вектора

Теорема 1.2

Ненула вектори $\vec{u}$ и $\vec{v}$ су линеарно зависни ако и само ако су колинеарни.

Линеарна зависност и независност вектора

Теорема 1.2

Ненула вектори $\vec{u}$ и $\vec{v}$ су линеарно зависни ако и само ако су колинеарни.

Теорема 1.3

У равни постоје два линеарно независна вектора, а свака три вектора равни су линеарно зависна.

Линеарна зависност и независност вектора

Теорема 1.2

Ненула вектори $\vec{u}$ и $\vec{v}$ су линеарно зависни ако и само ако су колинеарни.

Теорема 1.3

У равни постоје два линеарно независна вектора, а свака три вектора равни су линеарно зависна.

Теорема 1.4

У простору постоје три линеарно независна вектора, а свака четири вектора су линеарно зависна.

Примери

Пример 1

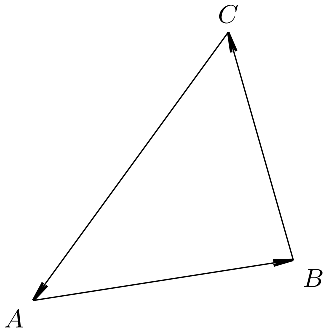

$$\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{CA} = \vec{0}$$

Слика 3: Вектори одређени страницама троугла су линеарно зависни

Примери

Пример 2

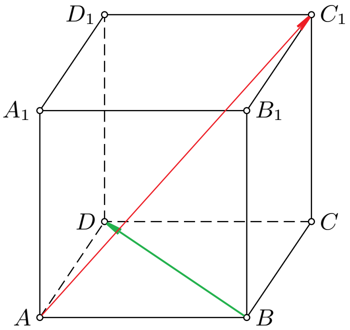

Слика 4: Да ли су вектори $\overrightarrow{AC_1}$ и $\overrightarrow{BD}$ колинеарни?

Примери

Пример 2

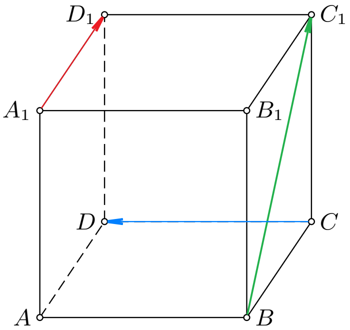

Слика 4: Да ли су вектори $\overrightarrow{BC_1}$, $\overrightarrow{A_1D_1}$ и $\overrightarrow{CD}$ копланарни?

Примери

Пример 2

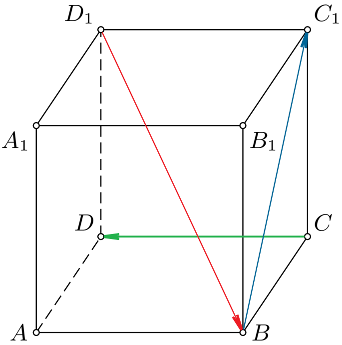

Слика 4: Да ли су вектори $\overrightarrow{BC_1}$, $\overrightarrow{CD}$ и $\overrightarrow{D_1B}$ копланарни?

Архимедов закон полуге

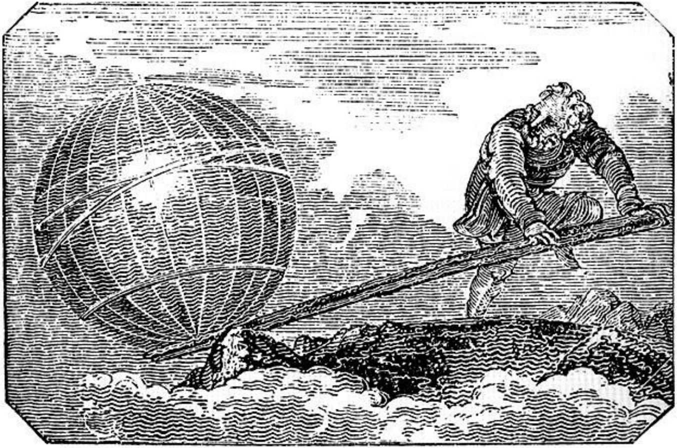

Центар маса тачака

$$|AT| : |TB| = m_2 : m_1 \quad \Longleftrightarrow \quad m_1\overrightarrow{TA} + m_2\overrightarrow{TB} = \vec{0}$$

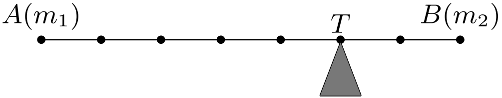

Центар маса тачака

$$|AT| : |TB| = m_2 : m_1 \quad \iff \quad m_1\overrightarrow{TA} + m_2\overrightarrow{TB} = \vec{0}$$

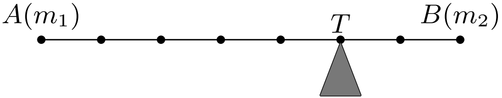

O – произвољна тачка

Центар маса тачака $A(m_1)$ и $B(m_2)$:

$$\overrightarrow{OT} = \frac{1}{m_1 + m_2}\left(m_1\overrightarrow{OA} + m_2\overrightarrow{OB}\right)$$

Тежиште троугла

- $A(m_1), B(m_2), C(m_3)$

Тежиште троугла

- $A(m_1), B(m_2), C(m_3)$
- A_1 – центар маса тачака B, C:
  AA_1 – тежишна дуж (из A)

Тежиште троугла

- $A(m_1), B(m_2), C(m_3)$
- A_1 – центар маса тачака B, C:
  AA_1 – тежишна дуж (из A)
- T – центар маса тачака A, B, C:

$$\overrightarrow{OT} = \frac{1}{m_1 + m_2 + m_3}\left(m_1\overrightarrow{OA} + m_2\overrightarrow{OB} + m_3\overrightarrow{OC}\right)$$

Тежиште троугла

- $A(m_1), B(m_2), C(m_3)$
- A_1 – центар маса тачака B, C:
  AA_1 – тежишна дуж (из A)
- T – центар маса тачака A, B, C:

$$\overrightarrow{OT} = \frac{1}{m_1 + m_2 + m_3}\left(m_1\overrightarrow{OA} + m_2\overrightarrow{OB} + m_3\overrightarrow{OC}\right)$$

Теорема 1.5

Тежишне дужи се секу у центру маса.

Тежиште троугла

- $A(m_1), B(m_2), C(m_3)$
- A_1 – центар маса тачака B, C:
  AA_1 – тежишна дуж (из A)
- T – центар маса тачака A, B, C:

$$\overrightarrow{OT} = \frac{1}{m_1 + m_2 + m_3}\left(m_1\overrightarrow{OA} + m_2\overrightarrow{OB} + m_3\overrightarrow{OC}\right)$$

Теорема 1.5

Тежишне дужи се секу у центру маса.

За $m_1 = m_2 = m_3 = m$: центар маса = тежиште троугла!

База и димензија векторског простора

- База векторског простора = максималан скуп линеарно независних вектора.

База и димензија векторског простора

- База векторског простора = максималан скуп линеарно независних вектора.
- Димензија векторског простора = број елемената базе.

База и димензија векторског простора

- База векторског простора = максималан скуп линеарно независних вектора.
- Димензија векторског простора = број елемената базе.

Последица 2.1

Димензија векторског простора вектора равни $\mathbb{V}^2$ је два.

База и димензија векторског простора

- База векторског простора = максималан скуп линеарно независних вектора.
- Димензија векторског простора = број елемената базе.

Последица 2.1

Димензија векторског простора вектора равни $\mathbb{V}^2$ је два. Сваки вектор $\vec{v} \in \mathbb{V}^2$ може да се напише у облику:

$$\vec{v} = x_1 \vec{e_1} + x_2 \vec{e_2},$$

где је $e = (\vec{e_1}, \vec{e_2})$ база векторског простора $\mathbb{V}^2$.

Координате вектора

- База $e = (e_1, e_2)$ векторског простора $\mathbb{V}^2$.
- Координате вектора $\vec{v} \in \mathbb{V}^2$ у бази e:

$$[\vec{v}]_e = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \end{pmatrix}$$

Координате вектора

- База $e = (e_1, e_2)$ векторског простора $\mathbb{V}^2$.
- Координате вектора $\vec{v} \in \mathbb{V}^2$ у бази e:

$$[\vec{v}]_e = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \end{pmatrix}$$

- База $e = (e_1, e_2, e_3)$ векторског простора $\mathbb{V}^3$.
- Координате вектора $\vec{v} \in \mathbb{V}^3$ у бази e:

$$[\vec{v}]_e = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{pmatrix}$$

Координате тачке

- База $e = (e_1, \dots, e_n)$ векторског простора $\mathbb{V}$.
- Фиксирана тачка $O \in \mathbb{E}$ назива се координатни почетак.
- O_e се назива координатним системом или репером простора $\mathbb{E}$.

Координате тачке

- База $e = (e_1, \dots, e_n)$ векторског простора $\mathbb{V}$.
- Фиксирана тачка $O \in \mathbb{E}$ назива се координатни почетак.
- O_e се назива координатним системом или репером простора $\mathbb{E}$.

Дефиниција 2.1

Координате тачке $X \in \mathbb{E}$ у реперу Oe дефинишемо као координате вектора $\overrightarrow{OX}$ у бази e:

$$[X]_{Oe} := [\overrightarrow{OX}]_e.$$

Веза координата вектора и тачака

У пракси се често користи чињеница да се координате вектора $\overrightarrow{MN}$ добијају „одузимањем координате тачке M од координата тачке N."

Веза координата вектора и тачака

У пракси се често користи чињеница да се координате вектора $\overrightarrow{MN}$ добијају „одузимањем координате тачке M од координата тачке N."

Коректност:

$$\begin{aligned} [\overrightarrow{MN}]_e &= [\overrightarrow{MO} + \overrightarrow{ON}]_e \\ &= [\overrightarrow{ON}]_e - [\overrightarrow{OM}]_e \\ &= [N]_{Oe} - [M]_{Oe}. \end{aligned}$$

Матрице

$$M_{mn}(\mathbb{R}) = \left\{ A = (a_{ij}) = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix} \middle| \, a_{ij} \in \mathbb{R} \right\}$$

- Сабирање:

$$A + B = (a_{ij}) + (b_{ij}) = (a_{ij} + b_{ij}), \quad A, B \in M_{mn}.$$

- Множење скаларом:

$$\lambda A = \lambda \cdot (a_{ij}) = (\lambda \cdot a_{ij}), \quad \lambda \in \mathbb{R}, A \in M_{mn}.$$

Теорема 2.1

Скуп $M_{mn}(\mathbb{R})$ свих реалних матрица димензија $m \times n$ у односу на сабирање матрица и множење матрица скаларом чини векторски простор.

Транспоновање матрице

Транспоновање = замена места врстама и колонама.

$$A = (a_{ij}) = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix} \in M_{mn}(\mathbb{R})$$

$$A^T = (a_{ji}) = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{21} & \cdots & a_{n1} \\ a_{12} & a_{22} & \cdots & a_{n2} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{1m} & a_{2m} & \cdots & a_{nm} \end{pmatrix} \in M_{nm}(\mathbb{R})$$

Множење матрица

$$A \in M_{mn}(\mathbb{R}), B \in M_{nk}(\mathbb{R}) \implies A \cdot B \in M_{mk}(\mathbb{R}):$$

$$A \cdot B = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & \cdots & b_{1k} \\ b_{21} & b_{22} & \cdots & b_{2k} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \\ b_{n1} & b_{n2} & \cdots & b_{nk} \end{pmatrix}$$

$$= \begin{pmatrix} a_{11}b_{11} + \ldots + a_{1n}b_{n1} & a_{11}b_{12} + \ldots + a_{1n}b_{n2} & \ldots \\ a_{21}b_{11} + \ldots + a_{2n}b_{n1} & \ldots & \ldots \\ \vdots & \vdots & \vdots \end{pmatrix}$$

Множење матрица

$$A \in M_{mn}(\mathbb{R}), B \in M_{nk}(\mathbb{R}) \implies A \cdot B \in M_{mk}(\mathbb{R}):$$

$$A \cdot B = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & \cdots & b_{1k} \\ b_{21} & b_{22} & \cdots & b_{2k} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \\ b_{n1} & b_{n2} & \cdots & b_{nk} \end{pmatrix}$$

$$= \begin{pmatrix} a_{11}b_{11} + \ldots + a_{1n}b_{n1} & a_{11}b_{12} + \ldots + a_{1n}b_{n2} & \ldots \\ a_{21}b_{11} + \ldots + a_{2n}b_{n1} & \ldots & \ldots \\ \vdots & \vdots & \vdots \end{pmatrix}$$

Множење матрица

$$A \in M_{mn}(\mathbb{R}), B \in M_{nk}(\mathbb{R}) \implies A \cdot B \in M_{mk}(\mathbb{R}):$$

$$A \cdot B = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & \cdots & b_{1k} \\ b_{21} & b_{22} & \cdots & b_{2k} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \\ b_{n1} & b_{n2} & \cdots & b_{nk} \end{pmatrix}$$

$$= \begin{pmatrix} a_{11}b_{11} + \ldots + a_{1n}b_{n1} & a_{11}b_{12} + \ldots + a_{1n}b_{n2} & \ldots \\ a_{21}b_{11} + \ldots + a_{2n}b_{n1} & \ldots & \ldots \\ \vdots & \vdots & \vdots \end{pmatrix}$$

Множење матрица

$$A \in M_{mn}(\mathbb{R}), B \in M_{nk}(\mathbb{R}) \Longrightarrow A \cdot B \in M_{mk}(\mathbb{R}):$$

$$A \cdot B = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} b_{11} & b_{12} & \cdots & b_{1k} \\ b_{21} & b_{22} & \cdots & b_{2k} \\ \vdots & \ddots & \vdots & \\ b_{n1} & b_{n2} & \cdots & b_{nk} \end{pmatrix}$$

$$= \begin{pmatrix} a_{11}b_{11} + \ldots + a_{1n}b_{n1} & a_{11}b_{12} + \ldots + a_{1n}b_{n2} & \ldots \\ a_{21}b_{11} + \ldots + a_{2n}b_{n1} & \ldots & \ldots \\ \vdots & \vdots & \vdots \end{pmatrix}$$

$$(A \cdot B)_{ij} = \sum_{p=1}^{n} a_{ip} b_{pj}$$

Примери

- $\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -1 & 2 & 0 \end{pmatrix} =$ није дефинисан!
- $\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -1 & 2 & 0 \\ 3 & 0 & 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 5 & 2 & 8 \\ 7 & 4 & 12 \end{pmatrix}$
- $\begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} -1 & 2 \\ 3 & 0 \end{pmatrix} = \boxed{\begin{pmatrix} 5 & 2 \\ 7 & 4 \end{pmatrix}}$

множење матрица

није комутативно!

$$\begin{pmatrix} -1 & 2 \\ 3 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 2 & 3 \end{pmatrix} = \boxed{\begin{pmatrix} 3 & 4 \\ 3 & 6 \end{pmatrix}}$$

Јединична матрица

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix}, \quad E = \underbrace{\boxed{\begin{pmatrix} 1 & 0 & \cdots & 0 \\ 0 & 1 & \cdots & 0 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & \cdots & 1 \end{pmatrix}}}_{\text{јединична матрица}} :$$

Јединична матрица

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \cdots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \cdots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{m1} & a_{m2} & \cdots & a_{mn} \end{pmatrix}, \quad E = \boxed{\begin{pmatrix} 1 & 0 & \cdots & 0 \\ 0 & 1 & \cdots & 0 \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & \cdots & 1 \end{pmatrix}}:$$

јединична матрица

$$A \cdot E = A = E \cdot A$$

Инверз матрице

Матрица $A \in M_n(\mathbb{R})$ има инверз ако $\det A \neq 0$. Такве матрице називамо регуларне матрице и њихов скуп чини групу (у односу на множење матрица) коју означавамо са $GL_n(\mathbb{R})$.

Пример 3

$$A = \begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix}, \qquad A^{-1} = \frac{1}{ad - bc} \begin{pmatrix} d & -b \\ -c & a \end{pmatrix}$$

Нилпотентне матрице

Дефиниција 2.2

Матрица A је нилпотентна ако је $A \neq 0$ и постоји $k \in \mathbb{N}$ такав да је $A^k = 0$.

Пример 4

$$A = \begin{pmatrix} -a & -\frac{a^2}{b} \\ b & a \end{pmatrix}, \quad b \neq 0$$

$$A^2 = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}$$

Скаларни производ

Дефиниција 3.1 (Скаларни производ)

$$\vec{v}, \vec{u} \in \mathbb{V}: \quad \vec{v} \cdot \vec{u} := |\vec{v}|\,|\vec{u}| \cos \angle(\vec{v}, \vec{u}),$$

Скаларни производ

Дефиниција 3.1 (Скаларни производ)

$$\vec{v}, \vec{u} \in \mathbb{V}: \quad \vec{v} \cdot \vec{u} := |\vec{v}|\,|\vec{u}| \cos \angle(\vec{v}, \vec{u}),$$

Примене скаларног производа:

- Дужине:

$$|\vec{v}| = \sqrt{\vec{v} \cdot \vec{v}};$$

- Углови:

$$\angle(\vec{v}, \vec{u}) = \arccos \frac{\vec{v} \cdot \vec{u}}{|\vec{v}|\,|\vec{u}|}$$

- Пројекција вектора $\vec{v}$ на вектор $\vec{u}$:

$$pr_{\vec{u}} \vec{v} = \frac{\vec{v} \cdot \vec{u}}{|\vec{u}|}$$

Особине скаларног производа

Теорема 3.1 (Особине скаларног производа)

Нека су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$ и $\alpha \in \mathbb{R}$. Тада важи:

Особине скаларног производа

Теорема 3.1 (Особине скаларног производа)

Нека су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$ и $\alpha \in \mathbb{R}$. Тада важи:

- $\vec{u} \cdot \vec{v} = \vec{v} \cdot \vec{u}$, симетричност

Особине скаларног производа

Теорема 3.1 (Особине скаларног производа)

Нека су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$ и $\alpha \in \mathbb{R}$. Тада важи:

- $\vec{u} \cdot \vec{v} = \vec{v} \cdot \vec{u}$, симетричност
- $\vec{u} \cdot (\alpha \vec{v} + \beta \vec{w}) = \alpha(\vec{u} \cdot \vec{v}) + \beta(\vec{u} \cdot \vec{w})$, линеарност

Особине скаларног производа

Теорема 3.1 (Особине скаларног производа)

Нека су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$ и $\alpha \in \mathbb{R}$. Тада важи:

- $\vec{u} \cdot \vec{v} = \vec{v} \cdot \vec{u}$, симетричност
- $\vec{u} \cdot (\alpha \vec{v} + \beta \vec{w}) = \alpha(\vec{u} \cdot \vec{v}) + \beta(\vec{u} \cdot \vec{w})$, линеарност
- $\vec{u} \cdot \vec{u} = |\vec{u}|^2 \geq 0$, ненегативност

Особине скаларног производа

Теорема 3.1 (Особине скаларног производа)

Нека су $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}$ и $\alpha \in \mathbb{R}$. Тада важи:

- $\vec{u} \cdot \vec{v} = \vec{v} \cdot \vec{u}$, симетричност
- $\vec{u} \cdot (\alpha\vec{v} + \beta\vec{w}) = \alpha(\vec{u} \cdot \vec{v}) + \beta(\vec{u} \cdot \vec{w})$, линеарност
- $\vec{u} \cdot \vec{u} = |\vec{u}|^2 \geq 0$, ненегативност
- $\vec{u} \cdot \vec{u} = 0$ ако и само ако је $\vec{u} = \vec{0}$. недегенерисаност

Скаларни производ у ортонормираној бази

- Ортонормирана база = база $e = (\vec{e_1}, \dots, \vec{e_n}) : \ \vec{e_i} \cdot \vec{e_j} = \delta_{ij}$.
- $\vec{v} = v_1 e_1 + v_2 e_2 + \dots + v_n e_n$, $\vec{u} = u_1 e_1 + u_2 e_2 + \dots + u_n e_n$:

$$\begin{aligned} \vec{v} \cdot \vec{u} &= v_1 u_1 + v_2 u_2 + \dots + v_n u_n \\ &= (v_1, \dots, v_n) \cdot \begin{pmatrix} u_1 \\ \vdots \\ u_n \end{pmatrix} = [v]_e^T \cdot [u]_e \end{aligned}$$

Скаларни производ у ортонормираној бази

- Ортонормирана база = база $e = (\vec{e_1}, \ldots, \vec{e_n}) : \ \vec{e_i} \cdot \vec{e_j} = \delta_{ij}$.
- $\vec{v} = v_1 e_1 + v_2 e_2 + \ldots + v_n e_n$, $\vec{u} = u_1 e_1 + u_2 e_2 + \ldots + u_n e_n$:

$$\begin{aligned} \vec{v} \cdot \vec{u} &= v_1 u_1 + v_2 u_2 + \ldots + v_n u_n \\ &= (v_1, \ldots, v_n) \cdot \begin{pmatrix} u_1 \\ \vdots \\ u_n \end{pmatrix} = [v]_e^T \cdot [u]_e \end{aligned}$$

Пример 5

Дати су вектори $\vec{v} = (1, -2, 2)$ и $\vec{u} = (-3, 0, 4)$ из $\mathbb{V}^3$ својим координатама у ортонормираној бази. Одредити:
(а) $|\vec{v}|$; (б) $\angle(\vec{v}, \vec{u})$.

Оријентација простора

Базе $e = (\overrightarrow{e_1}, \overrightarrow{e_2}, \overrightarrow{e_3})$ је позитивне оријентације ако важи правило руке:

> „ако испружени кажипрст десне руке представља вектор $\overrightarrow{e_1}$, средњи прст вектор $\overrightarrow{e_2}$, а палац вектор $\overrightarrow{e_3}$, онда је база $e = (\overrightarrow{e_1}, \overrightarrow{e_2}, \overrightarrow{e_3})$ позитивне оријентације".

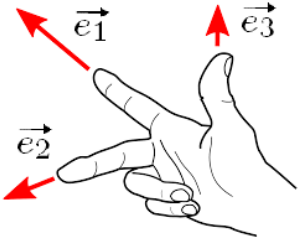

Векторски производ

Дефиниција 3.2 (Векторски производ)

$\vec{v}, \vec{u} \in \mathbb{V}^3 : \quad \vec{v} \times \vec{u} := \vec{w}$, где je $\vec{w}$ вектор који има:

- Интензитет: $|\vec{w}| = |\vec{v}|\,|\vec{u}| \sin \angle(\vec{v}, \vec{u})$;
- Правац: $\vec{w} \perp \vec{v},\ \vec{u}$;
- Смер: База $(\vec{v}, \vec{u}, \vec{w})$ је позитивне оријентације.

Векторски производ

Дефиниција 3.2 (Векторски производ)

$\vec{v}, \vec{u} \in \mathbb{V}^3 : \quad \vec{v} \times \vec{u} := \vec{w}$, где је $\vec{w}$ вектор који има:

- Интензитет: $|\vec{w}| = |\vec{v}|\,|\vec{u}| \sin \angle(\vec{v}, \vec{u})$;
- Правац: $\vec{w} \perp \vec{v},\ \vec{u}$;
- Смер: База $(\vec{v}, \vec{u}, \vec{w})$ је позитивне оријентације.

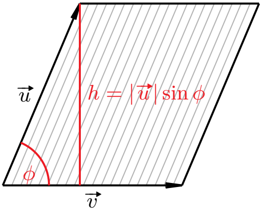

Слика 5: $|\vec{v} \times \vec{u}| = P_{(\vec{v}, \vec{u})}$

Особине векторског производа

Последица 3.1

Вектори $\vec{v}, \vec{u}$ простора $\mathbb{V}^3$ су линеарно независни ако и само ако $\vec{v} \times \vec{u} \neq \vec{0}$.

Особине векторског производа

Последица 3.1

Вектори $\vec{v}, \vec{u}$ простора $\mathbb{V}^3$ су линеарно независни ако и само ако $\vec{v} \times \vec{u} \neq \vec{0}$.

Теорема 3.2 (Особине векторског производа)

$\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}^3$, $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$:

- $\vec{u} \times \vec{v} = -\vec{v} \times \vec{u}$, антисиметричност
- $(\alpha\vec{u} + \beta\vec{v}) \times \vec{w} = \alpha(\vec{u} \times \vec{w}) + \beta(\vec{v} \times \vec{w})$. линеарност

Особине векторског производа

Последица 3.1

Вектори $\vec{v}, \vec{u}$ простора $\mathbb{V}^3$ су линеарно независни ако и само ако $\vec{v} \times \vec{u} \neq \vec{0}$.

Теорема 3.2 (Особине векторског производа)

$\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}^3$, $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$:

- $\vec{u} \times \vec{v} = -\vec{v} \times \vec{u}$, антисиметричност
- $(\alpha \vec{u} + \beta \vec{v}) \times \vec{w} = \alpha(\vec{u} \times \vec{w}) + \beta(\vec{v} \times \vec{w})$. линеарност

Теорема 3.3 (Двоструки векторски производ)

$$\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}^3 : \quad \vec{v} \times (\vec{u} \times \vec{w}) = (\vec{v} \cdot \vec{w})\vec{u} - (\vec{v} \cdot \vec{u})\vec{w}.$$

Особине векторског производа

Последица 3.1

Вектори $\vec{v}, \vec{u}$ простора $\mathbb{V}^3$ су линеарно независни ако и само ако $\vec{v} \times \vec{u} \neq \vec{0}$.

Теорема 3.2 (Особине векторског производа)

$\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}^3$, $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$:

- $\vec{u} \times \vec{v} = -\vec{v} \times \vec{u}$, антисиметричност
- $(\alpha\vec{u} + \beta\vec{v}) \times \vec{w} = \alpha(\vec{u} \times \vec{w}) + \beta(\vec{v} \times \vec{w})$. линеарност

Теорема 3.3 (Двоструки векторски производ)

$\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}^3 : \quad \vec{v} \times (\vec{u} \times \vec{w}) = (\vec{v} \cdot \vec{w})\vec{u} - (\vec{v} \cdot \vec{u})\vec{w}.$

Теорема 3.3 $\Longrightarrow$ векторски производ није асоцијативан.

Векторски производ у ортонормираној бази

- $e = (\vec{e_1}, \vec{e_2}, \vec{e_3})$ – ортонормирана база позитивне оријентације

$\times$	$\vec{e_1}$	$\vec{e_2}$	$\vec{e_3}$
$\vec{e_1}$	$\vec{0}$	$\vec{e_3}$	$-\vec{e_2}$
$\vec{e_2}$	$-\vec{e_3}$	$\vec{0}$	$\vec{e_1}$
$\vec{e_3}$	$\vec{e_2}$	$-\vec{e_1}$	$\vec{0}$

Векторски производ у ортонормираној бази

- $e = (\overrightarrow{e_1}, \overrightarrow{e_2}, \overrightarrow{e_3})$ – ортонормирана база позитивне оријентације

$\times$	$\overrightarrow{e_1}$	$\overrightarrow{e_2}$	$\overrightarrow{e_3}$
$\overrightarrow{e_1}$	$\overrightarrow{0}$	$\overrightarrow{e_3}$	$-\overrightarrow{e_2}$
$\overrightarrow{e_2}$	$-\overrightarrow{e_3}$	$\overrightarrow{0}$	$\overrightarrow{e_1}$
$\overrightarrow{e_3}$	$\overrightarrow{e_2}$	$-\overrightarrow{e_1}$	$\overrightarrow{0}$

- $\overrightarrow{v} = v_1e_1 + v_2e_2 + v_3e_3, \ \overrightarrow{u} = u_1e_1 + u_2e_2 + u_3e_3$

$$\begin{aligned}\overrightarrow{v} \times \overrightarrow{u} &= (v_2u_3 - v_3u_2)\,\overrightarrow{e_1} + (v_3u_1 - v_1u_3)\,\overrightarrow{e_2} + (v_1u_2 - v_2u_1)\,\overrightarrow{e_3} \\ &= \begin{vmatrix} \overrightarrow{e_1} & \overrightarrow{e_2} & \overrightarrow{e_3} \\ v_1 & v_2 & v_3 \\ u_1 & u_2 & u_3 \end{vmatrix}.\end{aligned}$$

Примене векторског производа

$$A, B, C \in \mathbb{E}^2 : \quad A(a_1, a_2, 0),\ B(b_1, b_2, 0),\ C(c_1, c_2, 0):$$

$$\overrightarrow{AB} \times \overrightarrow{AC} = \begin{vmatrix} b_1 - a_1 & b_2 - a_2 \\ c_1 - a_1 & c_2 - a_2 \end{vmatrix} \vec{e_3} =: D_{ABC}\, \vec{e_3}.$$

Важи:

Примене векторског производа

$$A, B, C \in \mathbb{E}^2: \quad A(a_1, a_2, 0),\ B(b_1, b_2, 0),\ C(c_1, c_2, 0):$$

$$\overrightarrow{AB} \times \overrightarrow{AC} = \begin{vmatrix} b_1 - a_1 & b_2 - a_2 \\ c_1 - a_1 & c_2 - a_2 \end{vmatrix} \vec{e}_3 =: D_{ABC}\,\vec{e}_3.$$

Важи:

- $P_{\triangle ABC} = \dfrac{1}{2}\,|D_{ABC}|;$

Примене векторског производа

$$A, B, C \in \mathbb{E}^2 : \quad A(a_1, a_2, 0),\ B(b_1, b_2, 0),\ C(c_1, c_2, 0):$$

$$\overrightarrow{AB} \times \overrightarrow{AC} = \begin{vmatrix} b_1 - a_1 & b_2 - a_2 \\ c_1 - a_1 & c_2 - a_2 \end{vmatrix} \vec{e_3} =: D_{ABC}\, \vec{e_3}.$$

Важи:

- $P_{\triangle ABC} = \dfrac{1}{2} |D_{ABC}|$;
- A, B, C – колинеарне $\iff D_{ABC} = 0$;

Примене векторског производа

$$A, B, C \in \mathbb{E}^2 : \quad A(a_1, a_2, 0),\ B(b_1, b_2, 0),\ C(c_1, c_2, 0):$$

$$\overrightarrow{AB} \times \overrightarrow{AC} = \begin{vmatrix} b_1 - a_1 & b_2 - a_2 \\ c_1 - a_1 & c_2 - a_2 \end{vmatrix} \vec{e_3} =: D_{ABC}\, \vec{e_3}.$$

Важи:

- $P_{\triangle ABC} = \dfrac{1}{2}|D_{ABC}|$;
- A, B, C – колинеарне $\iff D_{ABC} = 0$;
- $\triangle ABC$ – позитивно оријентисан ако $D_{ABC} > 0$.

Примене векторског производа

$A, B, C \in \mathbb{E}^2: \quad A(a_1, a_2, 0),\ B(b_1, b_2, 0),\ C(c_1, c_2, 0)$:

$$\overrightarrow{AB} \times \overrightarrow{AC} = \begin{vmatrix} b_1 - a_1 & b_2 - a_2 \\ c_1 - a_1 & c_2 - a_2 \end{vmatrix} \vec{e_3} =: D_{ABC}\, \vec{e_3}.$$

Важи:

- $P_{\triangle ABC} = \dfrac{1}{2} |D_{ABC}|$;
- A, B, C – колинеарне $\iff D_{ABC} = 0$;
- $\triangle ABC$ – позитивно оријентисан ако $D_{ABC} > 0$.

Пример 6

Одредити површину $\triangle ABC$, $A(1,3)$, $B(4,0)$, $C(2,3)$.

Мешовити производ

Дефиниција 3.3 (Мешовити производ)

$$\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}^3: \quad [\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] := (\vec{v} \times \vec{u}) \cdot \vec{w}.$$

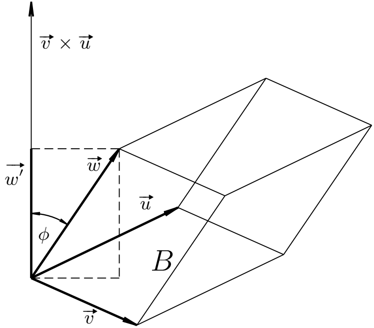

Слика 6: $|[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}]| = V_{(\vec{v}, \vec{u}, \vec{w})}$

Мешовити производ и оријентација простора

Последица 3.2

Вектори $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}$ су линеарно независни ако и само ако:

$$[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] \neq 0.$$

Мешовити производ и оријентација простора

Последица 3.2

Вектори $\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}$ су линеарно независни ако и само ако:

$$[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] \neq 0.$$

Последица 3.3

Вектори $(\vec{v}, \vec{u}, \vec{w})$ простора, чине базу позитивне оријентације ако је $[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] > 0$, а негативне оријентације ако је $[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] < 0$.

Особине мешовитог производа

Теорема 3.4 (Особине мешовитог производа)

$\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}, \alpha, \beta \in \mathbb{R}$:

- $[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] = -[\vec{u}, \vec{v}, \vec{w}]$, антисиметричност
- $[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] = [\vec{u}, \vec{w}, \vec{v}] = [\vec{w}, \vec{v}, \vec{u}]$, цикличност
- $[\alpha\vec{u} + \beta\vec{v}, \vec{w}, \vec{z}] = \alpha[\vec{u}, \vec{w}, \vec{z}] + \beta[\vec{v}, \vec{w}, \vec{z}]$. линеарност

Особине мешовитог производа

Теорема 3.4 (Особине мешовитог производа)

$\vec{v}, \vec{u}, \vec{w} \in \mathbb{V}, \alpha, \beta \in \mathbb{R}$:

- $[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] = -[\vec{u}, \vec{v}, \vec{w}]$, антисиметричност
- $[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] = [\vec{u}, \vec{w}, \vec{v}] = [\vec{w}, \vec{v}, \vec{u}]$, цикличност
- $[\alpha\vec{u} + \beta\vec{v}, \vec{w}, \vec{z}] = \alpha[\vec{u}, \vec{w}, \vec{z}] + \beta[\vec{v}, \vec{w}, \vec{z}]$. линеарност

У ортонормираној бази:

$$[\vec{v}, \vec{u}, \vec{w}] = \begin{vmatrix} v_1 & v_2 & v_3 \\ u_1 & u_2 & u_3 \\ w_1 & w_2 & w_3 \end{vmatrix}.$$

Примене мешовитог производа

Запремина тетраедра $ABCA_1$ једнака је шестини запремине паралелепипеда одређеног векторима $\overrightarrow{AB}$, $\overrightarrow{AC}$ и $\overrightarrow{AA_1}$.

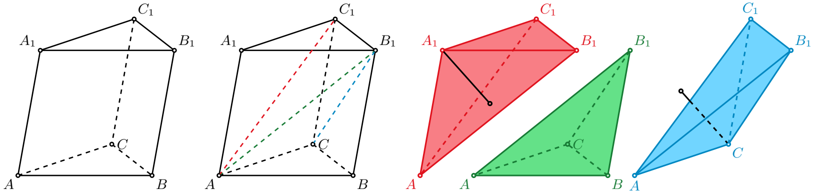

Слика 7: Подела тростране призме на три пирамиде истих запремина

Примене мешовитог производа

Запремина тетраедра $ABCA_1$ једнака је шестини запремине паралелепипеда одређеног векторима $\overrightarrow{AB}$, $\overrightarrow{AC}$ и $\overrightarrow{AA_1}$.

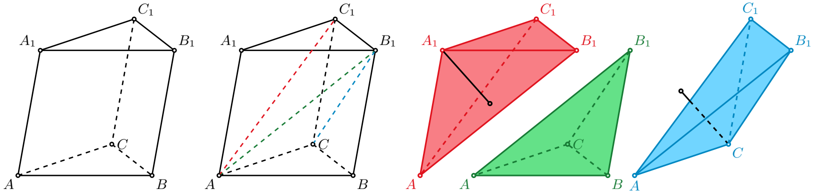

Слика 7: Подела тростране призме на три пирамиде истих запремина

Пример 7

Одредити запремину тетраедра чија су темена $A(1,0,0)$, $B(3,4,6)$, $C(0,1,0)$, $D(1,1,3)$.